

# Un alt mestratge en una tramesa mensual

Joaquim Arenas i Sampera

Cal recordar que Òmnium Cultural, creat en 1961 per uns emprenedors amb poder econòmic, convicció patriòtica i esperit operatiu, es va establir com a associació tenint com a referent en gran part l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana. Es proposaven d'emprendre una revolució pacífica per defensar la llengua i la cultura catalanes enfront de les escomeses del règim feixista que volia anorrear la cultura i la llengua dels catalans.

L'endemà mateix de la fundació d'Òmnium Cultural, com un acte de fidelitat a aquesta voluntat, es va crear la Junta Assessora per als Estudis del Català (JAEC) per a cobrir els aspectes de tot ordre que demanava la creixent sol·licitud de classes de català que de bon començament va emparar l'associació creada. Érem en l'any 1961, exactament el dia 12 de juliol, a part de dispensar certificats o títols de professors de català, a fi de formar-ne un col·lectiu organitzat amb suficiència docent avalada, també hi havia la voluntat de proporcionar una formació continuada al professorat. S'originaren dues comissions dins la Junta Assessora incorporada a Òmnium mateix: la Comissió Delegada d'Ensenyament per a atendre les proves, els certificats i l'organització dels cursos i el Seminari de Millorament per a proporcionar suport a la qualitat de la docència de la llengua i la informació convenient. L'any 1967, la JAEC comptava amb 77 professors.

En 1965 el Seminari de Millorament va iniciar, bé que modestament, una publicació per als professors —tres fulls adreçats en forma de carta—. Eren temes lingüístics i notes informatives. Les encapçalava el Centre d'Estudis Francesc Eiximenis, associació de caire religiós en la qual s'aixoplugà Òmnium quan la seva seu i la mateixa associació foren clausurades governativament. Aquests modestos fulls esdevenen en 1968 el Butlletí Interior dels Seminaris de la Delegació d'Ensenyament Català. Havia nascut, doncs, en forma de circular i posterior butlletí, el que esdevindria, l'any 1984, la revista *Escola Catalana*.

El mestratge que transmeté des dels seus inicis i en totes les seves èpoques —circular, 1967-1968; butlletí,

1969-1975; Butlletí amb subtitulació *Escola Catalana*, 1976-2013— fou d'una qualitat extraordinària i alhora valenta. Va ser la publicació més antiga dels Països Catalans en temes de l'idioma i d'escola catalana en llengua i continguts adreçada a professors, mestres i pedagogs. La primera també després de la Guerra Civil del 36-39.

Joan Triadú, que en va ser el primer director els anys 1967 i 1968, va redactar diversos escrits com a editorials del Butlletí, amb orientacions de caire didàctic i de planificació del funcionament general, de la JAEC, i articles diversos de caire lingüístic.

Aquesta publicació comptà igualment amb lingüistes de volada extraordinària, com Manuel Miquel i Planas i Jaume Vallcorba i Rocosa, el primer dels quals, ultra dirigir la publicació en els períodes segon i tercer, redactà, des del començ, les seccions «Ho sabíeu?», «Paraules al vent», «Florilegi» i va escriure nombrosos articles de tema lingüístic, molts dels quals han fet història.

A partir de l'any 68, Jaume Vallcorba hi començarà a publicar una sèrie d'articles sobre l'ús dels verbs *ésser* i *estar*. Però ja des de l'any 70 també assumeix la redacció, en forma de text sense signar (és a dir, com a editorial), de la secció «Davantal», en què fa importants reflexions sobre sociolingüística, sobre genuïnitat i interferència i àdhuc sobre psicolingüística. Altres col·laboradors foren Josep Ruaix, Isidre Illa, Carles Domingo (aquest amb la secció «Els noms del relleu»), etc.

Per concloure, cal remarcar que, al llarg dels anys d'història, *Escola Catalana* ha estat dirigida per Joan Triadú, Manuel Miquel i Planas, Joan Carreras, Josep Varela, Ernest Sabater, Carme Alcoverro i Joan Badia.

A partir de l'any 1984, com hem dit, el butlletí es modernitza i renova convertint-se en una revista adreçada a mestres i pedagogs que promociona i informa durant anys un model d'escola catalana en llengua i continguts. Al llarg del temps ha estat una revista que s'ha sabut adaptar a les diferents necessitats escolars derivades

de les circumstàncies del moment. El butlletí i posterior revista van ser durant molts anys, gairebé cinquanta, una guia i font d'informació lingüística i didàctica, aportant, cada mes, fitxes d'informació tècnica per a ús a les classes. El darrer número aparegut va ser el 479, l'any 2013. Aquesta revista d'Òmnium Cultural destaca entre les publicacions periòdiques catalanes per la durada, la regularitat en l'edició i la capacitat d'adaptació en totes les èpoques que ha viscut i pel servei realitzat

a la societat catalana. Costa d'entendre que Òmnium Cultural hagi deixat de publicar una eina que havia demostrat ser valuosa per a l'escola i per als estudiosos de la llengua i a més que havia estat la primera en el temps a tractar amb qualitat i rigor temes de llengua, qüestions d'escola, constituint-se en portaveu del model educatiu català, concebut i promogut en ple franquisme per la mateixa Delegació d'Ensenyament del Català, avui també desapareguda, d'Òmnium Cultural. |

# «El llenguatge» (1976-1985), d'Albert Jané, a l'Avui

Daniel Casals i Martorell

Universitat Autònoma de Barcelona

L'escriptor, traductor i gramàtic Albert Jané i Riera disposa d'una trajectòria dilatada dedicada a l'extensió social de la norma lingüística a la premsa. Conscient del seu abast i de la funció instructora que pot exercir, és autor d'un corpus nombrós d'articles sobre la llengua catalana per a diferents publicacions. Va prendre el relleu al seu amic Josep Ibàñez Senserrich com a autor, entre 1967 i 1970, dels «Aclariments lingüístics» del setmanari cultural en català *Tele/estel*, ha escrit i escriu comentaris lingüístics per a la revista *Cavall Fort* i actualment publica estudis a *Llengua Nacional*.

A aquesta llista s'hi ha d'afegir l'*Avui*, el primer diari escrit íntegrament en català després de la Guerra Civil. Josep Faulí, el seu director inicial, va proposar a Albert Jané d'encarregar-se de la secció de correcció del nou rotatiu i també de publicar-hi un espai sobre la llengua. Per la dedicació a la revista infantil i juvenil *Cavall Fort*, de la qual esdevindria director a partir de 1979, Jané va declinar la primera proposta però va acceptar la segona.

La columna «El llenguatge» es va publicar entre la sortida de l'*Avui*, el 23 d'abril de 1976 («Les paraules adients»), i el 21 d'abril de 1985 («El nostre comiat»). Van ser nou anys d'escriure un article diari de dimarts a diumenge (els dilluns, fins al 1983, només sortia la *Hoja del Lunes*). Durant aquest període van veure la llum dos mil set-cents quaranta-un textos, que es

poden localitzar digitalitzats al web de l'Institut d'Estudis Catalans. Amb el subtítol *Problemes i aspectes d'avui*, els primers vuit-cents, a més, es van aplegar, entre 1977 i 1980, en quatre volums de l'editorial Edhasa.

«El llenguatge» s'inseria a la primera plana del diari com a mostra de la importància que l'*Avui* atorgava a la llengua, amb la qual, en paraules de Faulí al pròleg del primer volum de l'aplec, «ens proclamem com a poble diferenciat». Els textos de Jané s'adreçaven a lectors adults interessats per la llengua catalana que en tenien nocions, però que no l'havien pogut aprendre a l'escola. S'interessaven, sobretot, per aspectes triats per l'autor, per bé que també n'hi havia de suggerits pels lectors («...un lector amic, de qui només sabem les inicials, voldria que rebutgéssim la forma *canalla...*»).

Aquesta secció pretenia bandejar usos incorrectes arrelats en el llenguatge oral i escrit a causa de la interferència del castellà, i subministrar als lectors alternatives genuïnes i admeses. La columna va reeixir entre el públic perquè va rebre «una bona colla» de cartes, una part de les quals van ser contestades privadament i d'altres ho van ser públicament.



[http://taller.iec.cat/filologica/jane\\_index.asp](http://taller.iec.cat/filologica/jane_index.asp)